

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/42/37/94

IMAGE CBOS CZYLI OPINIA SPOŁECZNA O CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W drugiej połowie stycznia 1994 roku Sopotcka Pracownia Badań Społecznych przeprowadziła, na zamówienie CBOS, sondaż¹ dotyczący postrzegania Centrum Badania Opinii Społecznej oraz wiarygodności publikowanych przez nie wyników badań. Celem sondażu było określenie, czy na uzyskiwane przez CBOS wyniki może mieć wpływ społeczny *image* instytucji prowadzącej badanie.

CBOS znany czy nieznan?

Nazwa CBOS często gości na łamach prasy, w radiu i telewizji. Nie dziwi zatem, że obecność CBOS jest w świadomości społecznej niemal powszechna.

Czy słyisał(a) Pan(i) o Centrum Badania Opinii Społecznej?		
Tak	71%
Nie	29%

Blisko trzy czwarte respondentów twierdzi, że słyiszało o Centrum Badania Opinii Społecznej. Nazwa CBOS jest znana przede wszystkim ludności miejskiej, zwłaszcza zaś mieszkańcom dużych miast powyżej 200 tys. ludności (85%). Nieco rzadziej natomiast dociera ona na wieś, chociaż i tam nie brzmi obco dla około 60% badanych. Świadomość istnienia instytucji o nazwie CBOS wiąże się ze statusem społeczno-ekonomicznym ankietowanych. W grupie osób legitymujących się wykształceniem wyższym, należących do kategorii pracowników umysłowych i osiągających najwyższy miesięczny dochód *per capita* waha się w granicach 90-98%, w pozostałych zaś grupach rzadko kiedy spada poniżej 50% (wyjątek stanowią rolnicy i gospodynie domowe).

¹ Badanie zrealizowano na próbie losowo-kwotowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1024).

O CBOS sływały nawet osoby deklarujące brak zainteresowania wynikami badań społecznych (tab. 1).

Tabela 1

w procentach

Czy interesuje się Pan(i) wynikami badań społecznych?	Czy sływał(a) Pan(i) o CBOS?		Ogółem (L=100%)
	tak	nie	
Zdecydowanie tak	96	4	14
Raczej tak	86	14	42
Raczej nie	59	41	31
Zdecydowanie nie	28	72	13

Dopiero w grupie respondentów wyrażających zdecydowany brak zainteresowania rezultatami badania opinii publicznej blisko trzy czwarte ankietowanych (72%) nie zna nazwy CBOS.

Można powiedzieć, że w ciągu kilkunastu lat swego istnienia CBOS stał się instytucją znaną przynajmniej z nazwy. W jakim stopniu kojarzy się ona z dziedziną badań społecznych pokazują rozkłady odpowiedzi na następujące pytanie (otwarte).

<i>Czy mógłby (mogłaby) Pan(i) powiedzieć, czym są lub czym się zajmują następujące instytucje?</i>		
PZU	prawidłowa odpowiedź	96%
	nieprawidłowa odpowiedź/nie wiem	4%
CBOS	prawidłowa odpowiedź	50%
	nieprawidłowa odpowiedź/nie wiem	50%
PKO	prawidłowa odpowiedź	98%
	nieprawidłowa odpowiedź/nie wiem	2%
URM	prawidłowa odpowiedź	52%
	nieprawidłowa odpowiedź/nie wiem	48%
OBOP	prawidłowa odpowiedź	44%
	nieprawidłowa odpowiedź/nie wiem	56%

Należy podkreślić, że pytanie o to, czym są lub czym zajmują się wymienione na liście instytucje, zadane zostało w ankiecie jako pierwsze. Nazwy instytucji podano w postaci skrótów, zatem respondent nie mógł skojarzyć pełnej nazwy instytucji z dziedziną jej działalności. Odpowiedzi sklasyfikowano według klucza składającego się z dwóch kategorii: 1) prawidłowa odpowiedź, 2) nieprawidłowa odpowiedź/nie wiem. Za odpowiedź prawidłową uznano luźne nawet skojarzenie z dziedziną działalności danej instytucji. W przypadku CBOS wystarczała odpowiedź: "robią badania społeczne" lub "badają opinie ludzi". Decydującym kryterium było zatem skojarzenie z dziedziną badań.

Centrum Badania Opinii Społecznej znane jest szerzej z nazwy niż ze swojej działalności, ale aż 50% społeczeństwa kojarzy CBOS z badaniami opinii społecznej lub z badaniami społecznymi w ogóle. Stanowi to bardzo wysoki odsetek respondentów, dla porównania - orientacja w działalności CBOS jest taka sama jak orientacja w działalności URM.

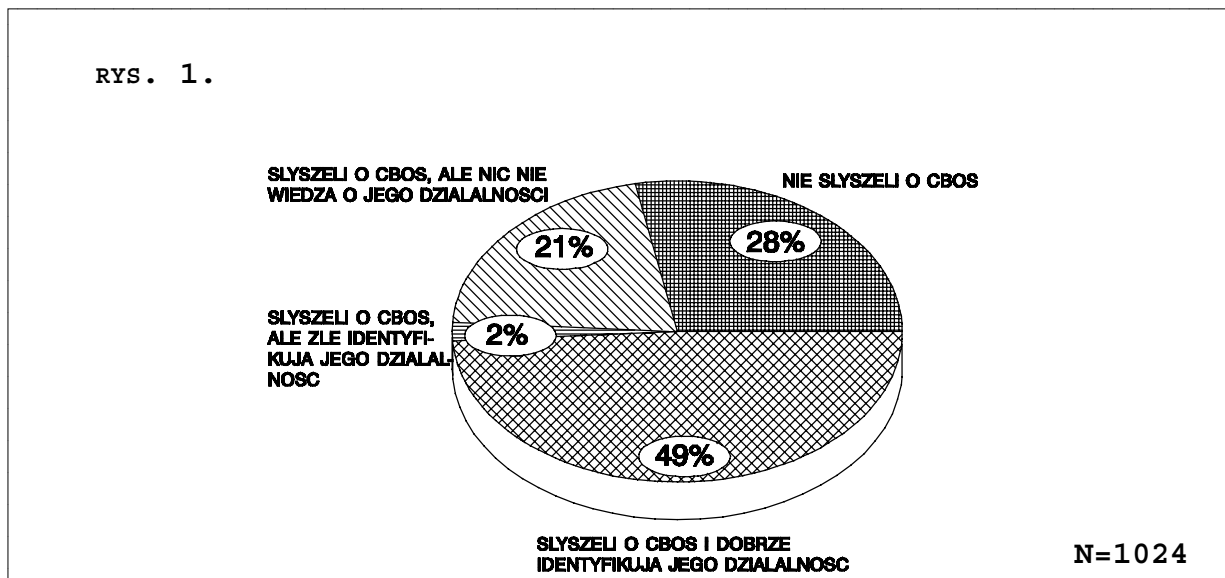
Na podstawie wyników badań trudno natomiast rozstrzygnąć jednoznacznie, który z ośrodków: CBOS czy OBOP, cieszy się większą popularnością czy też ma większą społeczną recepcję publikowanych wyników badań. Z rozkładów odpowiedzi możemy wnioskować, że - mimo znacznie krótszego okresu istnienia - nieco bardziej popularny jest CBOS. Nie przekreśla to jednak faktu, że częściej mamy do czynienia z sytuacją, w której pewna wiedza o działalności jednego ośrodka wiąże się z wiedzą o działalności drugiego. Innymi słowy, kto słyszał o CBOS, najczęściej słyszał także o OBOP (tab. 2) i odwrotnie. Istnieje też możliwość, że oba ośrodki są ze sobą mylone.

Tabela 2

w procentach

<i>Czy mógłby (mogłaby) Pan(i) powiedzieć, czym są lub czym się zajmują następujące instytucje?</i>		
CBOS	OBOP	
	prawidłowa odpowiedź	nieprawidłowa odpowiedź/nie wiem
Prawidłowa odpowiedź	79	21
Nieprawidłowa odpowiedź/ nie wiem	10	90

Wiedzę respondentów o istnieniu i działalności CBOS przedstawia rys. 1.

CBOS - jaka instytucja, jakie wyniki?

Respondentom, którzy zadeklarowali, że słyszeli o Centrum Badania Opinii Społecznej, zadano pytanie, z jakim rodzajem instytucji kojarzy im się CBOS.

Czy CBOS jest:	
▶ instytucją związaną z telewizją polską	16%
▶ instytucją związaną z rządem	13%
▶ instytucją związaną z kancelarią prezydencką	1%
▶ niezależną instytucją państwową	44%
▶ firmą prywatną	8%
▶ nie wiem	18%

N=728

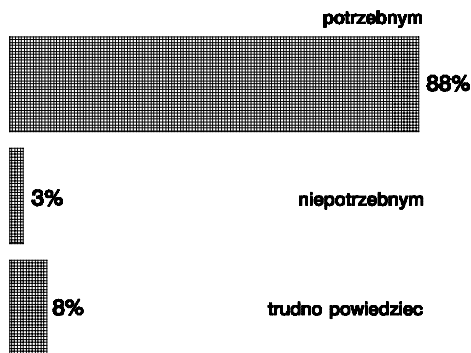
Większości ankietowanych CBOS kojarzy się z ośrodkiem o statusie niezależnej instytucji państwowej. Trochę częściej niż przeciętnie opinie takie wyrażają respondenci, którzy orientują się, na czym polega jego działalność, niż ci, którzy co prawda zetknęli się z nazwą ośrodka, ale nic nie wiedzą o jego działalności (odpowiednio 50% i 30%).

Jednej piątej ankietowanych CBOS kojarzy się z telewizją. Prawdopodobnie są to osoby, które mylą CBOS z OBOP.

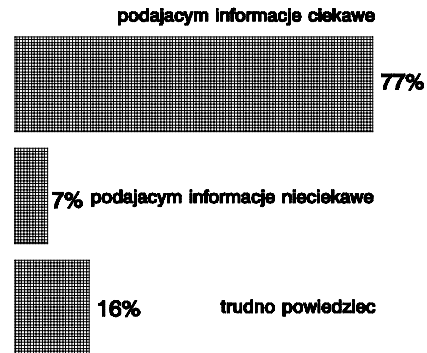
Na zakończenie ankiety zadano respondentom, zorientowanym w działalności CBOS jako ośrodka badania opinii, pytanie dotyczące kilku elementów wchodzących w skład społecznego wizerunku CBOS (rys. 2-6).

RYS. 2-6

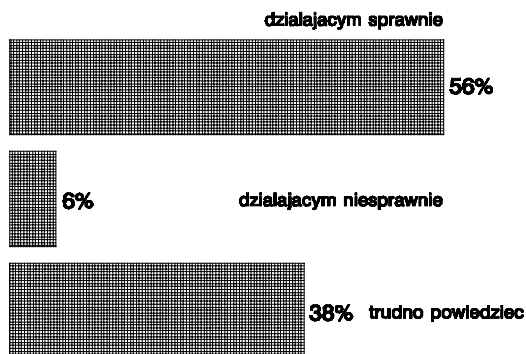
Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest osrodkiem:

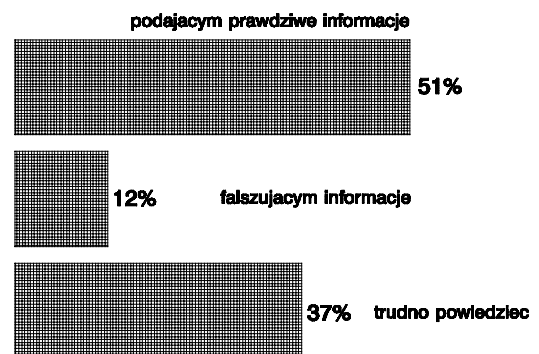
Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest osrodkiem:

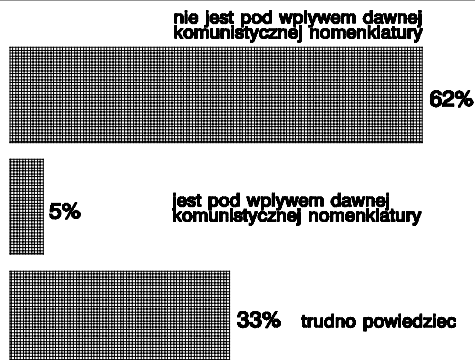
Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest osrodkiem:

Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest osrodkiem:

Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS:

W wizerunku tym dominuje przekonanie, że CBOS jest instytucją potrzebną (88%) i podającą ciekawe informacje (77%). Respondenci oceniając sprawność działania naszego ośrodka, rzetelność podawanych informacji oraz swobodę działania wykazali natomiast nieco więcej powściągliwości. Wynika to w dużej mierze z niewiedzy - odsetek odpowiedzi "trudno powiedzieć" wzrasta w tych przypadkach. Niemniej połowa ankietowanych stwierdziła, że CBOS podaje prawdziwe informacje. Do nielicznych (12%), którzy wyrażają brak wiary w prawdziwość informacji CBOS, częściej zaliczali się mieszkańcy wsi i największych miast, bezrobotni i prywatni przedsiębiorcy. Większość respondentów (62%) uznała także, że CBOS nie jest pod wpływem dawnej, komunistycznej nomenklatury.

Opinie o sondażach

Z przeprowadzonego dla celów metodologiczno-warsztatowych badania CBOS² wynika, że 70% ankietowanych miało już - mniej lub bardziej bezpośredni - kontakt z badaniami sondażowymi. Większość respondentów, co oczywiste, zna badania tylko "ze słyszenia", z informacji dostarczanych przez środki masowego przekazu. Natomiast prawie co dziesiąty dorosły Polak zetknął się z praktyką badań sondażowych osobiście i uczestniczył w nich jako respondent.

		CBOS
Czy już kiedyś miał(a) Pan(i) kontakt z takim badaniem jak dzisiejsze?		
Tak, brałem(a)m udział w takim sondażu	7%	
Tak, ktoś z mojej rodziny, znajomych, sąsiadów brał udział w takim sondażu	5%	
Nie, ale słyszałem(a)m w radiu, TV, czytałem(a)m w gazetach o takich sondażach i ich wynikach	58%	
Nie, nigdy wcześniej nie słyszałem(a)m o takich sondażach	30%	
		N=1192

² Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (40) przeprowadzono w dniach 20-25 października '93 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1192).

Niemal powszechne jest przekonanie, że badania opinii publicznej stanowią naturalny sposób zbierania informacji o potrzebach, poglądach i nastrojach obywateli (86%), a biorący w nich udział nie muszą obawiać się ujawniania własnych opinii (82%).

Zainteresowanie wynikami badań, zwłaszcza w newralgicznych dla kraju okresach zmian politycznych, jest bardzo duże. W czerwcu ubiegłego roku, na trzy miesiące przed wyborami do Sejmu, zainteresowanie wynikami sondaży deklarowało ponad 60% ankietowanych³. W okresach powyborczych jest ono mniejsze, choć też wysokie (56%), co pokazują dane Sopotkiej Pracowni Badań Społecznych (por. tab. 1).

		CBOS
Czy interesują Pana(ią) wyniki sondaży prowadzonych przez ośrodki badania opinii publicznej?		
Zdecydowanie tak		22%
Raczej tak		43%
Raczej nie		23%
Zdecydowanie nie		9%
Trudno powiedzieć		4%
		N=1192

Sporemu zaciekawieniu, jakie budzą sondaże, towarzyszy przekonanie, że ich wyniki mają większe znaczenie dla ludzi nauki i osób sprawujących władzę niż dla przeciętnych obywateli (tab. 3).

Tabela 3

w procentach

<i>Jak Pan(i) sądzi, w jakim stopniu wyniki sondaży są przydatne dla:</i>	Wskazania respondentów				
	w wysokim stopniu	w średnim stopniu	w niskim stopniu	w ogóle nieprzydatne	Trudno powiedzieć
- ludzi nauki badających nasze społeczeństwo	35	48	4	1	11
- rządzących, sprawujących władzę	33	39	10	7	12
- przeciętnych obywateli	9	32	24	22	13

³ Badanie "Co o tym myślisz?" (21) przeprowadzono w dniach 17-21 czerwca '93 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1107).

Czy istnieje zatem podejrzenie, że publikowane w środkach masowego przekazu wyniki badań są instrumentem wykorzystywanym do manipulowania opinią publiczną?

Do wyników sondaży można mieć zaufanie. Taki pogląd wyraziła większość respondentów (67%). Co piąty badany nie udzielił odpowiedzi na ten temat ("trudno powiedzieć"), natomiast co dziesiąty przychylił się do zdania, że sondaże są prowadzone tak, aby dobrze wypadli ci, którzy za nie płacą.

Badania opinii społecznej oraz prowadzące je instytucje stały się trwałym i ważnym elementem życia publicznego w demokratycznej Polsce.

Opracowała

Ilona KAWALEC

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest ośrodkiem: 1 - potrzebnym;
2 - niepotrzebnym

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	88	3	8	500
Płeć				
Mężczyźni	90	3	7	217
Kobiety	87	4	9	283
Wiek				
do 24 lat	88	1	10	67
25 - 34	85	6	9	108
35 - 44	90	3	8	156
45 - 54	90	3	7	86
55 - 64	90	5	5	58
65 lat i więcej	88	0	12	25
Miejsce zamieszkania				
Wieś	87	3	10	143
Miasto do 50 tys.	90	2	9	115
50 - 200 tys.	90	2	7	94
201 tys. i więcej mieszk.	88	5	7	148
Wykształcenie				
Podstawowe	86	3	11	95
Zawodowe	88	3	9	116
Średnie	87	4	9	210
Wyższe	95	1	4	79
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 700 tys. zł	86	9	6	35
700 tys. - 1 mln zł	91	1	7	81
1 - 1,5 mln zł	88	3	9	130
1,5 - 2 mln zł	83	5	12	120
2 - 3 mln zł	91	3	5	92
Powyżej 3 mln zł	95	0	5	39
Zatrudnienie				
Przedsiębiorstwo państwowe	87	5	8	133
Przedsiębiorstwo prywatne	89	1	10	99
Sfera budżetowa	89	4	7	83
Gospodarstwo rolne	91	0	9	23
Emeryci i renciści	91	2	7	85
Bezrobotni	81	12	8	26
Niepracujący	88	4	8	51
Grupa społeczna				
Kadra kier., inteligencja	96	0	4	49
Prac. umysł. niż. szczebla	88	5	7	140
Prac. handlu i usług	89	0	11	45
Robotnicy wykwalifikowani	81	6	13	117
Robotnicy niewykwalifik.	88	3	9	33
Rolnicy	90	0	10	30
Prywatni przedsiębiorcy	100	0	0	27
Gospodynie domowe	100	0	0	13
Uczniowie i studenci	89	3	8	38

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest ośrodkiem: 1 - podającym informacje ciekawe; 2 - podającym informacje nieciekawe (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	77	7	16	500
Płeć				
Mężczyźni	80	7	13	217
Kobiety	75	7	18	283
Wiek				
do 24 lat	79	3	18	67
25 - 34	74	8	18	108
35 - 44	77	9	14	156
45 - 54	80	6	14	86
55 - 64	79	7	14	58
65 lat i więcej	68	4	28	25
Miejsce zamieszkania				
Wieś	77	8	15	143
Miasto do 50 tys.	77	7	17	115
50 - 200 tys.	81	5	14	94
201 tys. i więcej mieszk.	75	7	18	148
Wykształcenie				
Podstawowe	79	8	13	95
Zawodowe	74	7	19	116
Średnie	77	7	16	210
Wyższe	78	6	15	79
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 700 tys. zł	74	9	17	35
700 tys. - 1 mln zł	85	4	11	81
1 - 1,5 mln zł	78	7	15	130
1,5 - 2 mln zł	76	8	17	120
2 - 3 mln zł	75	7	18	92
Powyżej 3 mln zł	69	10	21	39
Zatrudnienie				
Przedsiębiorstwo państwowe	78	8	14	133
Przedsiębiorstwo prywatne	70	6	24	99
Sfera budżetowa	78	10	12	83
Gospodarstwo rolne	87	9	4	23
Emeryci i renciści	82	5	13	85
Bezrobotni	69	8	23	26
Niepracujący	76	4	20	51
Grupa społeczna				
Kadra kier., inteligencja	80	4	16	49
Prac. umysł. niż. szczebla	80	7	13	140
Prac. handlu i usług	67	11	22	45
Robotnicy wykwalifikowani	74	10	15	117
Robotnicy niewykwalifik.	73	6	21	33
Rolnicy	83	10	7	30
Prywatni przedsiębiorcy	78	0	22	27
Gospodynie domowe	100	0	0	13
Uczniowie i studenci	74	3	24	38

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest ośrodkiem: 1 - działającym sprawnie; 2 - działającym niesprawnie

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	6	38	500
Płeć				
Mężczyźni	59	6	35	217
Kobiety	53	7	40	283
Wiek				
do 24 lat	58	4	37	67
25 - 34	61	5	34	108
35 - 44	55	5	40	156
45 - 54	55	8	37	86
55 - 64	50	12	38	58
65 lat i więcej	48	4	48	25
Miejsce zamieszkania				
Wieś	52	9	38	143
Miasto do 50 tys.	54	7	39	115
50 - 200 tys.	70	3	27	94
201 tys. i więcej mieszk.	51	5	44	148
Wykształcenie				
Podstawowe	60	6	34	95
Zawodowe	59	6	35	116
Średnie	50	8	43	210
Wyższe	63	3	34	79
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 700 tys. zł	69	6	26	35
700 tys. - 1 mln zł	57	4	40	81
1 - 1,5 mln zł	50	8	42	130
1,5 - 2 mln zł	54	8	38	120
2 - 3 mln zł	55	7	38	92
Powyżej 3 mln zł	67	0	33	39
Zatrudnienie				
Przedsiębiorstwo państwowe	60	6	34	133
Przedsiębiorstwo prywatne	53	5	42	99
Sfera budżetowa	57	6	37	83
Gospodarstwo rolne	65	0	35	23
Emeryci i renciści	51	11	39	85
Bezrobotni	58	8	35	26
Niepracujący	53	4	43	51
Grupa społeczna				
Kadra kier., inteligencja	61	2	37	49
Prac. umysł. niż. szczebla	61	6	33	140
Prac. handlu i usług	49	0	51	45
Robotnicy wykwalifikowani	48	9	43	117
Robotnicy niewykwalifik.	64	6	30	33
Rolnicy	63	3	33	30
Prywatni przedsiębiorcy	56	7	37	27
Gospodynie domowe	54	15	31	13
Uczniowie i studenci	55	5	39	38

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest ośrodkiem: 1 - fałszującym informacje; 2 - podającym prawdziwe informacje (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	52	37	497
Płeć				
Mężczyźni	9	52	39	216
Kobiety	14	51	35	281
Wiek				
do 24 lat	13	51	36	67
25 - 34	12	53	35	107
35 - 44	10	51	39	155
45 - 54	12	58	30	86
55 - 64	12	45	43	58
65 lat i więcej	21	42	38	24
Miejsce zamieszkania				
Wieś	14	56	30	142
Miasto do 50 tys.	11	50	39	113
50 - 200 tys.	9	60	32	94
201 tys. i więcej mieszk.	13	43	44	148
Wykształcenie				
Podstawowe	13	49	38	95
Zawodowe	10	57	33	115
Średnie	13	47	40	210
Wyższe	10	57	32	77
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 700 tys. zł	11	60	29	35
700 tys. - 1 mln zł	8	55	38	80
1 - 1,5 mln zł	10	52	38	130
1,5 - 2 mln zł	14	46	39	119
2 - 3 mln zł	16	49	35	92
Powyżej 3 mln zł	11	58	32	38
Zatrudnienie				
Przedsiębiorstwo państwowe	13	54	33	132
Przedsiębiorstwo prywatne	10	56	34	99
Sfera budżetowa	7	51	41	82
Gospodarstwo rolne	9	43	48	23
Emeryci i renciści	12	48	40	84
Bezrobotni	27	50	23	26
Niepracujący	14	49	37	51
Grupa społeczna				
Kadra kier., inteligencja	15	54	31	48
Prac. umysł. niż. szczebla	12	51	37	139
Prac. handlu i usług	13	60	27	45
Robotnicy wykwalifikowani	9	53	39	116
Robotnicy niewykwalifik.	12	61	27	33
Rolnicy	10	43	47	30
Prywatni przedsiębiorcy	11	44	44	27
Gospodynie domowe	0	62	38	13
Uczniowie i studenci	18	42	39	38

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, CBOS jest ośrodkiem: 1 - będącym pod wpływem dawnej komunistycznej nomenklatury; 2 - nie będącym pod wpływem dawnej komunistycznej nomenklatury (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	5	62	33	488
Płeć				
Mężczyźni	5	63	32	212
Kobiety	5	61	34	276
Wiek				
do 24 lat	6	61	33	66
25 - 34	3	61	36	107
35 - 44	5	62	33	149
45 - 54	4	73	24	84
55 - 64	7	53	40	58
65 lat i więcej	13	54	33	24
Miejsce zamieszkania				
Wieś	6	66	28	139
Miasto do 50 tys.	5	59	35	111
50 - 200 tys.	2	58	40	93
201 tys. i więcej mieszk.	6	62	32	145
Wykształcenie				
Podstawowe	6	65	29	94
Zawodowe	7	68	25	108
Średnie	4	57	39	208
Wyższe	3	64	33	78
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 700 tys. zł	3	62	35	34
700 tys. - 1 mln zł	4	65	31	77
1 - 1,5 mln zł	9	59	32	128
1,5 - 2 mln zł	4	63	33	118
2 - 3 mln zł	3	67	30	91
Powyżej 3 mln zł	5	49	46	37
Zatrudnienie				
Przedsiębiorstwo państwowe	7	65	28	127
Przedsiębiorstwo prywatne	5	58	37	97
Sfera budżetowa	1	67	31	83
Gospodarstwo rolne	9	57	35	23
Emeryci i renciści	6	56	38	84
Bezrobotni	0	76	24	25
Niepracujący	6	57	37	49
Grupa społeczna				
Kadra kier., inteligencja	2	55	43	47
Prac. umysł. niż. szczebla	3	67	30	139
Prac. handlu i usług	9	49	42	45
Robotnicy wykwalifikowani	5	67	28	112
Robotnicy niewykwalifik.	6	66	28	32
Rolnicy	13	57	30	30
Prywatni przedsiębiorcy	4	58	38	26
Gospodynie domowe	0	75	25	12
Uczniowie i studenci	3	57	41	37